

Argumentation og formidling i psykologi

af Jette Hannibal

Argumentation er i et centralt element i meget arbejde i gymnasiet – både mundtligt og skriftligt. Det gælder også i psykologi. En introduktion til den klassiske argumentationsmodel kan fx tage udgangspunkt i Toulmins argumentationsmodel, som stort set alle elever kender fra dansk. Dermed får viden fra dansk en cross-over effekt, og det giver samtidig eleverne i psykologi en mulighed for at arbejde med at udvikle deres sproglige kompetencer.

Sproget er en vigtig faktor i kommunikation, for det er via sproget, vi formidler vore erkendelse, viden og tanker. At undervise i psykologi indebærer bl.a. at psykologilæreren fremmer en forståelse hos eleverne om forskelle i sprogbrugen i deres daglige liv, og når de har psykologi. En forudsætning for at klare sig godt i psykologi er nemlig at beherske fagsproget og faglig argumentation. Sproget i en mundtlig eller skriftlig fremstilling i psykologi skal være klart, præcist og korrekt, og man skal bruge de rigtige fagudtryk. Man skal simpelthen kunne høre, at eleven har deltaget i undervisning i psykologi. Derfor er et af de faglige mål i læreplanen i psykologi, at man skal kunne kommunikere på en klar og præcis måde ved hjælp af relevante faglige begreber, og det skal trænes. Fra starten af undervisningen bør didaktiske overvejelser omfatte, hvordan det daglige arbejde i klassen kan fremme kvaliteten af elevers og kursisters mundtlige formidling fx gennem krav til præcision i deres svar og at de bruger de korrekte fagtermer. At beherske den faglige argumentation er vigtig – både i forhold til den daglige undervisning, eksamen, store skriftlige opgaver og studiekompetencen.

Hvorfor skal man lære at argumentere?

Der er flere gode grunde til, at man skal lære at argumentere fagligt og korrekt if. Rienecker og Stray Jørgensen (2004), og disse kan uden problemer overføres til psykologi.

- For det første skal man lære at argumentere i stedet for at *postulere*.
- For det andet skal man kunne gennemskue andres argument og se strukturen i et argument (fx i en artikel).
- For det tredje vil viden om argumentation hjælpe en til at vurdere kvaliteten af andres argumenter, fordi man vil kunne se, om der er ordentlig belæg for det.
- For det fjerde er træning i korrekt argumentation et trin på vej mod at opbygge studiekompetencer, som man har brug for i de videregående uddannelser. At kunne argumentere korrekt er altså en vigtig akademisk kompetence.

At argumentere korrekt

Man skal forestille sig argumentation som en *dialogisk* proces, hvor en afsender (dig) forsøger at vinde en modtagers (tilhører eller læser) tilslutning. Den akademiske argumentation skal forstås som en slags 'praktisk argumentation', der bruger logik og dokumentation for at overbevise personen i den anden ende af kommunikationen. I psykologi forventes, at man fremsætter sine påstande på baggrund af grundig analyse

af en faglig problemstilling samt en vurdering af relevant psykologiske viden. Det betyder typisk, at man skal inddrage psykologiske teorier og undersøgelser for at belyse problemstillingen, men alt er ikke lige godt. I psykologi er der ikke tale om 'fakts' eller 'lovmæssigheder' men teoretiske forklaringer og empiriske undersøgelser. En psykologisk teori kan højst byde på en mulig forklaring eller beskrivelse. Man er derfor nødt til at have et minimum af kendskab til kritisk tænkning for at kunne vurdere den psykologiske viden, så man kan argumentere korrekt. Dette gælder i og for sig i alle fag - ikke kun i psykologi. Det kan være nyttigt med en model for et argument - 'argument mapping' - for at stilladsere elevernes læring og overordnede forståelse. En sådan præsenteres til sidst i artiklen.

Kort intro til Toulmins model

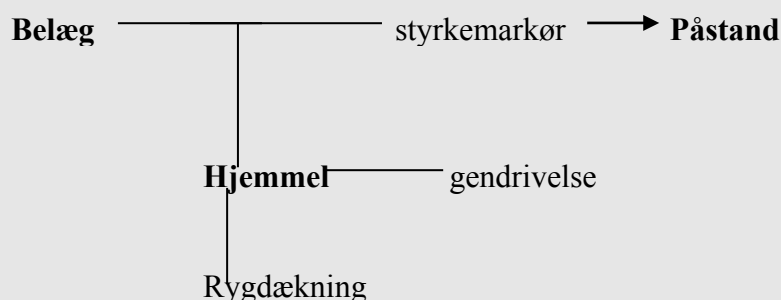
Toulmins argumentationmodel er en klassiker i retorikundervisning og meget anvendt i kommunikationsforskning. Grundmodellen består af tre obligatoriske elementer og tre fakultative. God argumentation kræver, at det skal være muligt at identificere de obligatoriske elementer, dvs. de skal udtrykkes *eksplicit*, eller de skal fremgå *implicit* efter flg. regler

- Hvis to af elementerne er implicite, skal man kunne udlede dem af konteksten eller det eksplicite element. Hvis det ikke er tilfældet, er der ikke tale om et argument.
- Hvis en påstand fremsættes uden belæg og hjemmel, er der tale om et postulat, dvs. der er ingen dokumentation for påstandens gyldighed. Man kan heller ikke tale om et argument, når man fremlægge dokumentation uden at påstå noget.

Toulmins argumentationsmodel (fra Jørgensen og Onsberg (2004))

1. Påstand (**P**): det centrale i modellen, idet det er synspunktet, som afsender søger modtagers tilslutning *til*. P er som regel eksplicit.
2. Belæg (**B**): Konkrete oplysninger eller udsagn som støtter påstanden, dvs. grundlaget for at fremsætte påstanden, og som regel noget modtageren er mere indstillet på at acceptere end selve påstanden (belæg kan også forstås som dokumentation). B er til tider implicit. Flg. kan bruges som belæg i en akademisk sammenhæng
 - a. Faglige autoriteters udsagn (fx teori, definitioner, konklusioner).
 - b. Empiriske undersøgelser
3. Hjemmel (**H**): Hjemmel er det forbindende led mellem påstand og belæg, som skaber mulighed for at slutte fra belæg til påstand. Hjemmel er et generelt synspunkt (fx en almengyldig sandhed), dvs. en implicit regel, som deles af afsender-modtager. I praktisk argumentation er det normalt, at H er implicit.

Toulmins argumentationsmodel

Påstand: synspunkt afsender søger at få modtagers tilslutning til
Påstand kan findes ved at spørge: Hvad er det for et udsagn afsender skal have modtagers tilslutning til?
ex. på påstand: IQ er primært genetisk betinget.

Belæg: information/dokumentation som afsender fremsætter som støtte for P.
Belæg kan findes ved at spørge: hvad bygger afsender påstanden på?
ex på belæg: Børn af forældre, der scorer højt i en IQ-test, har ofte selv en høj IQ.

Hjemmel: danner forbindelse mellem Belæg og Påstand. Modtager accepterer en regel, der deles af modtager og afsender.
Hjemmel kan findes ved at spørge: Hvilket generelt synspunkt kan bevirke, at modtageren kan acceptere, at de konkrete oplysninger (belæg) gør det sandsynligt, at udsagnet (påstanden) er gyldigt?
ex på hjemmel: *Eftersom genetiske undersøgelser viser*, at der er en tendens til, at forældre med høj IQ også får børn med høj IQ, må intelligens primært være arveligt.

Gendrivelse: fakultativt element. Indeholder oplysninger som kan indeholde forbehold for hjemlens gyldighed, fx hvorfor påstanden ikke er rigtig..
Gendrivelse kan findes ved at spørge: hvilke forbehold er der for gyldigheden af hjemlen og dermed påstanden?
Ex. på gendrivelse: Undersøgelser viser imidlertid, at individer gennem intensiv undervisning har kunne score højere i intelligenstag, og adoptionsstudier viser at børn som placeres i mere stimulerende hjem øger deres IQ. Dette tyder på, at score i intelligenstag kan tilskrives flere faktorer end blot genetisk arv.

Rygdækning- fakultativt element. Dokumentation for det grundlag, som hjemlen bygger på, dvs. rygdækning støtter hjemlen.
ex på rygdækning: Intelligens må primært være arvelig eftersom intelligente forældre oftest får intelligente børn, og fordi undersøgelser viser, at der er en biologisk baseret generel faktor i intelligens (g- faktoren).

Styrkemarkør – fakultativt element. Angiver i hvilken grad påstanden er gyldig og angiver hvor sikker afsenderen er i sin sag. Udtrykt fx som 'sandsynligvis', 'ofte', 'måske', 'uden tvivl'.
ex på argument med styrkemarkør: Det er mest sandsynligt, at intelligens primært skyldes genetiske faktorer, eftersom intelligente forældre oftest får intelligente børn, og fordi undersøgelser viser, at der er en biologisk baseret generel faktor i intelligens (g- faktoren).

Eksempel på argumentation if. modellen

Belæg: Intelligente forældre får intelligente børn → **Påstand:** IQ er genetisk betinget

Rygdækning: → undersøgelser viser, at der er en biologisk baseret g-faktor involveret i intelligens

Hjemmel:

Undersøgelser viser, at der er stor konkordans mellem forældre og børn med hensyn til IQ

Gendrivelse: Man har set folk øge deres IQ score væsentligt efter intensiv træning, så der må være mere end gener indblandet.

Modellen er anvendelig i psykologi, og det må anbefales at inddrage argumentation i et vist omfang i psykologiundervisningen, fx gennem at bede eleverne om at argumentere for fx forskellige teoris holdbarhed gennem at se på dokumentation (rygdækning).

Argumentationsmodellen indeholder forskellige såkaldte 'appelformer', som det er godt at kunne identificere i forskellige artikler. Imidlertid er det ikke i stort omfang en del af psykologifaget, idet man her især beskæftiger sig med lødigheden af dokumentationen (belæg) i forhold til det overordnede argument. Imidlertid kan disse appelformer være nyttige at kende til, da man i psykologiundervisningen læser og forholder sig til en del aktuelt stof, og når man indgår i tværfagligt samarbejde med andre fag, fx samfundsfag, kan det være nyttigt at kende til appelformer. Appelformer i argumentation omfatter:

Logos: appellerer til en rationel stillingtagen hos modtager. Holder sig til sagen og bruger saglig bevisførelse, neutralt ordvalg og anonym stil. Den akademiske argumentation er gennemsyret af logos.

Ethos: (dvs. image som baseres på modtagers tillid vedrørende afsenders troværdighed). En politikers ethos kan antastes, sådan som det skete i Clinton-sagen, og dermed undergraves troværdighed. Derfor er det et magtfuldt middel, som nemt kan misbruges, især når en sværtekampagne benytter sig af pathos. Ekspertudsagn har normalt stor ethos, men en forskers ethos kan anfægtes, fx hvis det opdages, at vedkommende har snydt med sine data.

Pathos: appelform hvor afsender inddrager modtager og baserer argumentation på følelser og stemninger fx ophidselse, glæde, medlidenhed mv. det er værdiladet ordvalg, der dækker over mere end patetisk spontane følelser. Det er ofte nemmere at få folk i tale gennem patos end gennem logos, fx i politiske kampagner om 'det gode samfund' eller 'indvandrere'. Man appellerer derfor til folks drømme, eller til deres fordomme, dvs. man skaber en genvej til deres følelser, og går dermed udenom det rationelle. Racistiske udtalelser vil ofte blive fremsat med stor patos.

Afsluttende bemærkninger

At kunne skelne mellem redelig og uredelig argumentation er en kernekompetence – også i psykologi. I mange sammenhænge, hvor talen er på argumentation, kan det endvidere være relevant at inddrage etiske konsekvenser af en given argumentation.

Her er nogle ting at overveje i processen:

- Er der tale om en redelig eller uredelig argumentation, og hvilke konsekvenser kan det få for afsender – eller modtager. Kan uredelig argumentation retfærdiggøres i en god sags tjeneste?
- Hvordan påvirker det os, når man i pressen læser om et problem som fx kriminalitet blandt indvandrere?
- Efterspørger vi dokumentation? Eller synes vi, at det passer meget godt med det, vi allerede mener?
- Hvorfor bliver nogle rasende, når der publiceres en statistisk oversigt over indvandreres kriminalitet sammenlignet med danskernes?

I disse eksempler lægges der op til at kunne arbejde med socialpsykologiske og kognitive teorier og undersøgelser, som kan bidrage med forståelse af den måde, vi tænker på, og hvordan vi fungerer i grupper.

I psykologi skal man kunne opstille veldokumenterede argumenter i forbindelse med eksamen - især i forhold til synopsis, hvor man selv skal formulere en problemstilling, men også i SSO og SRP vil det være nødvendigt at kunne argumentere korrekt og på et fagligt grundlag. Afslutningsvist vil jeg tillade mig at påstå, at det at kunne argumentere lødigt og fagligt også en vigtig kompetence i et moderne demokrati, hvor følelseladede og udokumenterede påstande kan være med til at forføre de mindst oplyste. Psykologiundervisningen kan derfor være med til at udvikle en kompetence, som er nyttig langt ud over undervisningen og bidrager hermed også til almindannelsen.

En lille øvelse i at forstå argumentation gennem psykologifaget.

Tekst til at arbejde med argumentation

Konsekvenser af introduktion af fjernsyn i et miljø.

Øen St Helena i det sydlige Atlanterhav er sandsynligvis mest kendt på grund af Napoleon Bonapartes tilknytning til øen. Det var her, han døde i eksil i 1821. Imidlertid har St. Helena i nyere tid været genstand for et såkaldt naturligt eksperiment, hvor man undersøgte, om indførelse af fjernsyns fik børn til at optræde mere voldeligt.

Fjernsynet kom først til St. Helena i 1995. Først modtog man TV via satellit (CNN), men siden da er det lokale fjernsyns netværk til stadighed vokset, og nu findes en blanding af mange

forskellige programmer på øen. Da fjernsynet første gang blev introduceret, var man nervøs for, om det kunne have en negativ indflydelse på øens børn, som er kendt for at opføre sig meget eksemplarisk. Indførelse af TV gav forskere en helt unik lejlighed til at undersøge effekten af TV i det virkelige liv. Man satte kameraer op på legepladserne i to skoler på øen for at iagttage 3-8 årige børns adfærd før og efter introduktion af TV. En sammenlignende indholdsanalyse af voldsniveauet i TV programmer i England og på St Helena viste, at udsendelserne indeholdt nogenlunde samme niveau og mængde af vold.

Da forskerne havde indsamlet data, foretog de en analyse af bl.a. hundrede timers videoptagelse. Denne analyse fulgtes op af data fra interview med børnenes lærere og forældre. Resultatet viste, at man *ikke* kunne måle en stigning i aggressiv eller asocial adfærd hos børnene på St Helena. Selv efter 5 år med vold i TV fortsatte børnene med at opføre sig lige så godt, som før man indførte TV på øen. Sådanne resultater er vigtige, fordi de tilsyneladende modsiger den generelle opfattelse af, at TV får børn til at imitere den voldelige adfærd, som de oplever på skærmen (jvf. social indlæringssteori). Ligeledes er resultaterne usædvanlige, fordi aldersfordelingen hos de observerede børn var 3-8 år, dvs. de var netop i den alder, som man mener er den mest følsomme med hensyn til at blive påvirket og efterligne medieviolence.

Selvom disse resultater ikke betyder, at børn ikke kan *lære* vold fra TV, så viser de dog, at voldelig adfærd ikke nødvendigvis behøver at *komme til udtryk* i børnenes adfærd. Hvorvidt voldelig adfærd praktiseres, ser ud til også at afhænge af andre faktorer såsom graden af social støtte og social kontrol i et givent miljø. På St Helena er der en meget høj grad af fællesskabsfølelse og social ansvarlighed. Dette er if. forskerne en stor kontrast til fx England og andre industrialiserede lande. Professor Tony Charlton som deltog i St Helena forskningsteamet siger, at problemerne med vold, som de vestlige samfund står overfor nu, måske i højere grad skal løses gennem at genoplive de meget vigtige sociale kræfter i samfundet end gennem indførelse af forskellige former for censur af TV og andre medier.

Referencer:

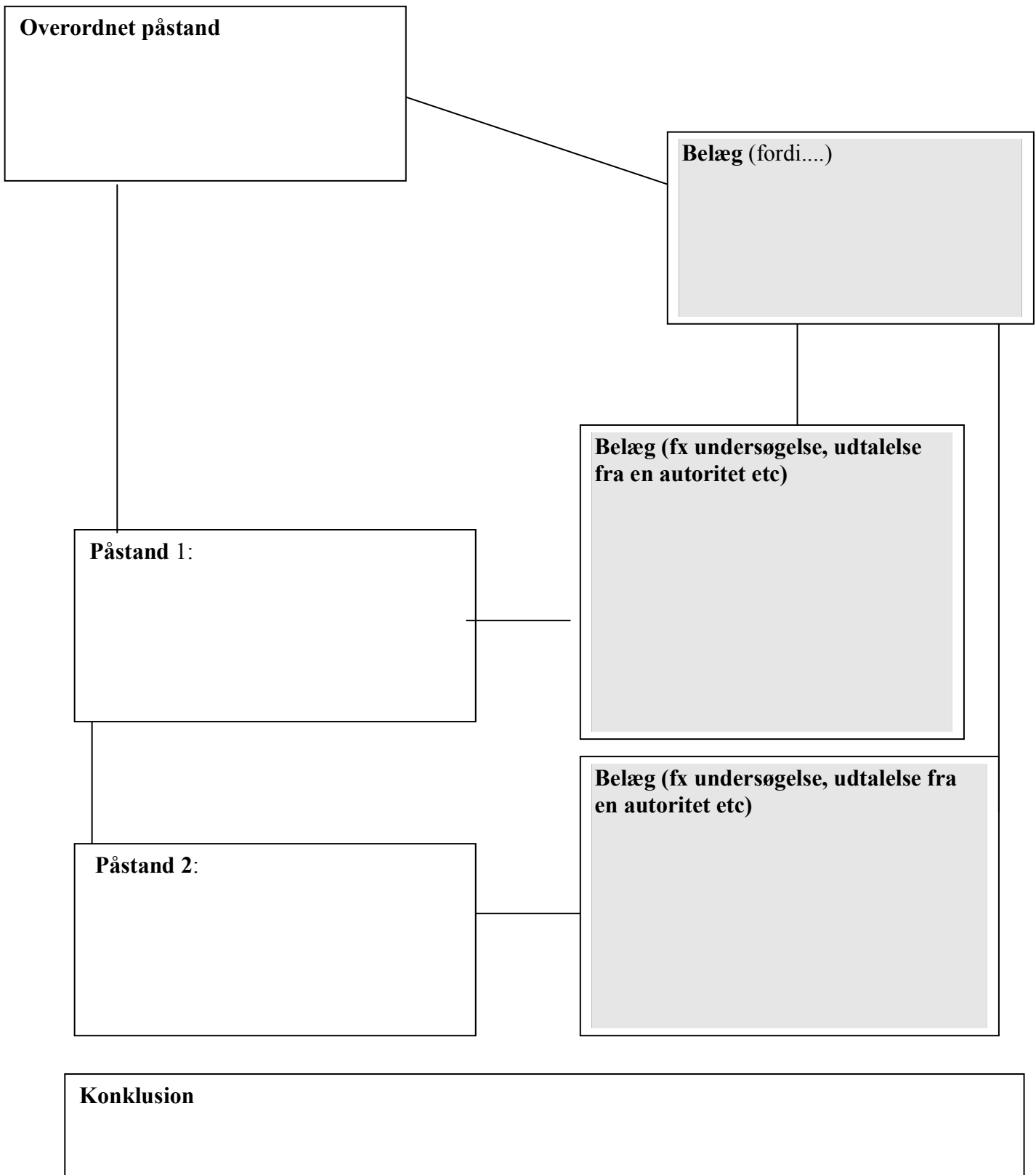
- Charlton, T., Gunter, B. and Hannan (2000), A. (eds.) Broadcast Television Effects in a Remote Community, Lawrence Erlbaum Associates.
- Cardwell, Mike. The St Helena Project in Psychology Review, volume 7, Number 3. February 2001.
- Jørgensen, C. og Onsberg, M. Praktisk argumentation. Nyt Tekniske Forlag 2004.
- Rienecker, L. og Stray Jørgensen, P.S. Rienecker, L. og Jørgensen, P.S. (2004) Den Gode Opgave. København: Samfundslitteratur.

På side 7 er der en skabelon man kan bruge til at få eleverne til at arbejde med, hvordan der argumenteres i artiklen. Man tager udgangspunkt i det simple argument.

Argument kort: det simple argument

På baggrund af artiklen om St Helena skal du forsøge at lave et argument, der svarer på flg. spørgsmål (problemformulering): **Bliver børn voldelige af at se voldeligt TV?**

Brug hele sætninger i boksene.

Et eksempel på et komplekst argument med påstand og gendrivelse

Er voldeligt TV farligt for børn?

